

วิสาหกิจชุมชนแบบสังคมเมืองบนความพอเพียง บ้านคลองห้า ปทุมธานี

อาจารย์วิณากร ที่รัก

2500/65

27 ธ.ค. 2565

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

วิสาทกิจชุมชนแบบสังคมเมืองบนความพอเพียงบ้านคลองห้า ปทุมธานี

วิสาทกิจชุมชนแบบสังคมเมืองบนความพอเพียงบ้านคลองห้า ปทุมธานี

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ห้ามทำการลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้นอกจากจะได้อนุญาต

พิมพ์ครั้งที่ 1

กุมภาพันธ์ 2563

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

วิสาทกิจชุมชนแบบสังคมเมืองบนความพอเพียงบ้านคลองห้า ปทุมธานี. -- ปทุมธานี : สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563.

47 หน้า.

1. วิสาทกิจชุมชน. 2. เศรษฐกิจพอเพียง. 3. ธุรกิจขนาดย่อม-- การจัดการ. I. วัฒนากร ที่รัก. II. ชื่อเรื่อง. 658.022

ISBN 978-974-337-256-8

บรรณาธิการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ ทRAYแก้ว

รองศาสตราจารย์ ดร. นฤมล ธนาคันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศกพร ต้นศรีประภาศิริ

คณะผู้จัดทำ

อาจารย์วัฒนากร ที่รัก

อาจารย์ภัทรเวช ชาราเวชรักษ์

อาจารย์วิจิตร ฐานัสสกุล

อาจารย์วิชญะ ศิลาน้อย

อาจารย์ปรียาภา เมืองนก

ศิลปกรรม

อาจารย์วัฒนากร ที่รัก

ออกแบบปก

อาจารย์วัฒนากร ที่รัก

พิสูจน์อักษร

อาจารย์ ดร.วรวิรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์

ประสานงานการผลิต

อาจารย์วัฒนากร ที่รัก

จัดพิมพ์โดย

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี 13180

โทรศัพท์ 0-2909-3026 <http://www.vru.ac.th>

E-mail: learnoffice@vru.ac.th

ดำเนินการผลิตโดย

บริษัท ซีดีพรี้นท์ จำกัด

เลขที่ 1/50 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180

โทรศัพท์ 08-1839-2719

คำนำ

ทุ่งทองกลางเมืองจัดสรร

ขณะเขียนคำนำงานเขียนเล่มนี้ ความคิดได้ถูกร่างไว้ในตอนที่นั่งจิบกาแฟริมทุ่งนาสีทองของบ้านคลองห้าในช่วงเย็น มีเสียงนกร้องเบาๆ ผ่านสายลมพัดใบข้าวสะบัดกระทบรวงทองพร้อมเก็บเกี่ยว ดังระงมประดุจระนาดเอกโหมโรงพร้อมปีพระอภัยมณีจากนกน้อยตัวจิ๋ว กลิ่นหอมจากข้าวลอยตามลมชวนหลับใหล ทำให้คิดถึงบรรยากาศทุ่งนาในสังคมชนบท พอตื่นขึ้นจากจินตนาการสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้าคือทุ่งนาสีทองจริงๆ แต่จุดของทุ่งคือบริเวณท่ามกลางหมู่บ้านจัดสรร

ในช่วงปี 2554 เกิดอุทกภัยใหญ่ของจังหวัดปทุมธานี บ้านคลองห้าเองก็ได้รับผลกระทบส่งผลให้ชุมชนประสบปัญหาด้านที่ดินทำกิน ด้านเศรษฐกิจ และสังคม แต่ชุมชนก็กลับมาเย็นได้อีกครั้ง บนพื้นฐานทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เช่น กล้าย พืชผัก ผลไม้ ข้าว ดินก็อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ด้านกิจกรรมการเกษตร ชุมชนมีการรวมกลุ่มตามแนวทางแห่งความพอเพียง เกิดวิสาหกิจชุมชนนำผลิตผลแปรรูปเพื่อจำหน่าย รายได้ชุมชนมากขึ้น ที่สำคัญสุด คือ รอยยิ้มชุมชนที่เต็มไปด้วยความสุข ปรากฏการณ์ชุมชนเชิงสังคมที่ผนวกวิถีชีวิตแบบชุมชนเมืองเช่นนี้ เป็นเหตุผลสำคัญทำให้คณะผู้จัดทำสนใจศึกษาหาคำตอบเชิงถอดบทเรียน และประชาสัมพันธ์ชุมชน ในงานเขียนเล่มนี้เป็นการรวบรวมความเป็นวิถีชีวิตชุมชน กระบวนการรวมกลุ่ม และของดีชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งแบบความร่วมมือของคนในชุมชน และภาคส่วนอื่นๆ

ท้ายสุดคณะผู้จัดทำขอขอบคุณชาวบ้านคลองห้า ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนทุกๆ ภาคส่วนที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ของงานเขียนนี้ หากงานเขียนนี้เกิดข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำขออภัยมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

ความพอเพียง	1
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กับการพัฒนาท้องถิ่น	2
สังคมแบบเมืองและสังคมแบบชนบท	4
บริบทชุมชน	5
น้ำท่วมใหญ่ที่คลองห้า	10
กำนันหญิงนักพัฒนา	11
บทบาทของคณวไลยอลงกรณ์ในการ พัฒนาคลองห้า	13
วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า	15
ของดีบ้านคลองห้า	27
หมี่กรอบ	
น้ำพริกปลาร้า	
น้ำพริกตาแดง	
กล้วยตาก	
กล้วยฉาบ	
ขนมไทยสูตรโบราณ	
ดอกบัวประดิษฐ์	
ผักปลอดภัย	
สารความรู้เกี่ยวกับผักปลอดภัย	
ปลูกผักปลอดภัยฉบับคุณป้า	43
ศักยภาพชุมชนและทิศทางการพัฒนา	46

ความพอเพียง...

คำว่า “พอเพียง” จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชทานความหมายของคำว่า “พอเพียง” ไว้ว่า

“ความพอเพียงนี้หมายถึงความพอประมาณ มีเหตุมีผล การเดินสายกลาง รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

...ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบคอบ ภาวใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ... คือ คุณธรรม”

“...คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...”

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อเลี้ยงครอบครัว และชุมชนนั้นๆ โดยรู้จักการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ และไม่พึ่งพาปัจจัยการผลิตอื่นที่ตนเองไม่ได้เป็นเจ้าของ

**สรุป ความพอเพียง คือ
ความพอดีในการดำรงชีวิต....**

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กับการพัฒนาท้องถิ่น

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ

พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงคให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้ มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอดเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชน นักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการต่างๆ แก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและ

มีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น ชุมชนคลองห้าเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากชุมชนมีความเข้มแข็ง ความสามัคคี และที่สำคัญที่สุดคือ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามโครงการต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

สังคมแบบเมืองและสังคมแบบชนบท

สังคมแบบเมือง...หรือชุมชนเมือง

เป็นศูนย์กลางความเจริญและความเสื่อมรวมอยู่ด้วยกัน ประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น บนพื้นที่แตกต่างกัน ลักษณะทั่วไปของสังคมแบบเมือง ประชากรที่มีความสัมพันธ์กันแบบหลวม ๆ ส่วนใหญ่คำนึงถึงผลประโยชน์เป็นสำคัญ มีการประกอบอาชีพแตกต่างกันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน รับจ้างทั่วไป และหน่วยงานรัฐ มีส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่รวมอยู่แบบแออัด เป็นหมู่บ้านจัดสรร บ้านตามนิยมแบบสังคมตะวันตก สังคมแบบเมืองเป็นศูนย์รวมของธุรกิจ ค้าขาย การศึกษา การปกครอง การคมนาคม การสื่อสาร และการบริหารงานต่าง ๆ ทั้งองค์กรในภาครัฐและเอกชน

สังคมแบบชนบท...หรือชุมชน

ชนบท เป็นเขตพื้นที่พ้นจากตัวเมืองออกไป เป็นเขตที่มีความเจริญทางด้านวัตถุนิยมน้อย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน เช่น เกษตรกรรม ประมง เลี้ยงสัตว์ อยู่รวมกันในรูปแบบหมู่บ้าน ซึ่งการประกอบอาชีพเกิดจากการถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่น มีความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ประชากรในชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน เอื้อเฟื้อและจริงใจต่อกัน ซึ่งเป็นระบบเครือญาติ มีระบบวัฒนธรรมประเพณีสืบทอด ยอมรับคำสอนจากผู้อาวุโสกว่า สังคมแบบชนบทมีความหนาแน่นต่ำเมื่อเทียบกับสังคมแบบเมือง

บริบทชุมชนคลองท่า...

ลักษณะทั่วไป...

บ้านคลองท่ามีลักษณะเป็นสังคมเมืองกึ่งชนบท หมู่บ้านตั้งเมื่อใดไม่มีข้อมูลแน่ชัด จากการสอบถามผู้รู้ในชุมชน ทราบว่าในอดีตบริเวณตั้งชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม ใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคจากหนองน้ำ บึง ไม่มีไฟฟ้าและถนนหนทาง ต่อมารัชกาลที่ 5 โปรดให้ขุดคลองส่งน้ำหลายๆ สาย รวมทั้งคลองท่า เพื่อการเกษตรกรรม การคมนาคมการค้า เป็นต้น ทำให้ราษฎรอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมสายคลอง และกลายเป็นบ้านคลองท่าในปัจจุบัน บริเวณนี้มีความ

สมบูรณ์ทั้งทรัพยากรดินและน้ำเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม บ้านคลองท่ามีจำนวนครัวเรือน 665 ครัวเรือน ประชากร 1,041 คน ส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น มีประมาณ 80 หลังคาเรือนที่เป็นคนคลองท่าดั้งเดิม บริเวณชุมชนแบ่งเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นชุมชนหนาแน่น ประกอบด้วยบ้านจัดสรรบ้านเดี่ยวแบบหนาแน่น ส่วนที่สองเป็นชุมชนบ้านเดี่ยวปลูกบ้านแบบไม่แน่น มีที่ดินรอบๆ บ้านเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะใช้ทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก และทำนา

ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

บ้านคลองห้าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมประเพณี
จึงสอดคล้องกับสังคมชาวพุทธ ได้แก่

ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

ประเพณีลอยกระทง

ประเพณีทำบุญตักบาตรเช้าพรรษา-ออกพรรษา

ตักบาตรพระร้อย

ตักบาตรน้ำผึ้ง

สภาพทางเศรษฐกิจ...

บ้านคลองห้าเป็นพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ทำให้การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ส่วนน้อย ได้แก่ เกษตรกรรม และรับราชการ ส่วนแม่บ้านและผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านก็เลี้ยงเด็กเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ และค้าขายอยู่กับบ้าน ในชุมชนไม่มีคนว่างงาน ด้วยปัจจัยที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพคือส่วนราชการต่างๆ ตลาดหน้าหมู่บ้านเอื้ออาทร และตลาดไท เป็นต้น

สภาพทางสังคม...

เป็นชุมชนที่น่าสนใจ คือ ผู้นำมีความเข้มแข็งสามารถรวมชุมชนส่วนใหญ่ให้สามารถรวมกันในการทำกิจกรรมของชุมชน และชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีระหว่างกันของคน 2 กลุ่ม (ชนบท-เมือง) เกิดการประสานการทำงานร่วมกันเกิดความร่วมมือ ความรัก และความเอื้ออาทร ระหว่างกัน ชุมชนมีการกำหนดกิจกรรมโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนมีลักษณะเป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท จึงเกิดรูปแบบภูมิทัศน์เมื่อขับรถผ่านเห็นทั้งเมือง และชนบท ถนนผ่านชุมชนอยู่ 2 ฝั่งของคลอง น้ำในคลองสะอาดไม่มีขยะ และไม่มีการปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำรอบๆ คลองริมน้ำ

และถนนปลูกดอกทองอุไรสีเหลืองทั้งปีดูสวยงาม ไม่มีเหี่ยวรากรดตลอดสาย และในบ้านเรือน ชุมชนมีโครงการปลูกต้นไม้เพื่อการจัดภูมิทัศน์ทุกๆ ปี มีการจัดการน้ำสายคลอง และอ่างเก็บน้ำพระรามเก้าอย่างเป็นระบบ

น้ำท่วมใหญ่ที่คลองห้า

คุณป้า นวลปรางค์ มั่นเพียร เล่าว่า “บ้านคลองห้าในปี 2554 น้ำมาแบบไม่ได้ตั้งตัว มันมาตอนเที่ยงคืน ทำให้เตรียมการไม่ทัน แค่ คืนเดียวน้ำสูงถึงหน้าอก ประมาณเมตรกว่าๆ ได้ ชาวบ้านบางส่วนก็อพยพไปนอนที่วัดหรือ ที่ทางการจัดให้ แต่ส่วนใหญ่ห้วงบ้านไม่ยอม ย้าย การใช้ชีวิตอยู่อย่างลำบากมาก ทั้งการกิน การอยู่ทั้งระแวงสัตว์มีพิษ ในเรื่องการกินต้อง รอคอยความช่วยเหลือจากทางารที่นำทั้งข้าวและ น้ำมาส่ง ความทุกข์ของทุกๆ คน กลายเป็น ความเครียดหลายๆ ความเครียดทำให้ป่วยกว่า น้ำจะลดใช้เวลาเป็นเดือนๆ เมื่อน้ำลดทุกๆ คน แทบไม่เหลืออะไร ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ อาหาร พืชผลที่ปลูกเอาไว้ ได้แต่หันมองหน้ากันแล้วก็ ยิ้มยอมรับมัน”

คุณป้า นวลปรางค์ มั่นเพียร

จากคำที่คุณบ้านวลปรางค์เล่าทำให้เห็นความทุกข์ของชาวบ้าน ในระหว่างที่นั่งคุยกับคุณบ้านวลปรางค์อยู่นั้น ได้ยินเสียงผู้หญิงอีกคนพูดขึ้นว่า “ป้าเองก็ไม่ว่าจะทำไมน้ำมามันก็สนุกอีกแบบ บ้านป้ามีแผ่นโฟมหนาแผ่นใหญ่ๆ ป้าก็นั่งบนแผ่นมันนั่นละพายไปมาเอาข้าวเอาน้ำที่ทางการแจกมาแบ่งเพื่อนบ้าน ก็สนุกดีแต่ในใจก็แอบน้ำตาไหลนะ” พอมองไปก็เห็นเป็นคุณป้าประเชิญ กรदनวล พูดแบบติดตลกจากข้อมูลชี้ให้เห็นความลำบากของชุมชนคลองห้า ที่ถือว่าสาหัสสาขานจริง ๆ จนแทบไม่มีคำบรรยาย

คุณป้าประเชิญ กรदनวล

กำนันหญิงนักพัฒนา

“ดิฉันเป็นคนคลองห้าโดยกำเนิด ใช้ชีวิตแบบผูกพัน วิถีที่ใหญ่ของคลองห้า เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2554 เมื่อเกิดภัย น้ำท่วม ในฐานะผู้ใหญ่บ้านและกำนันในคนๆ เดียวกัน ดิฉันได้แต่คิดว่าจะแก้ไขมันอย่างไร แรกๆ ก็ได้แต่ให้กำลังใจ และพยายามขอความช่วยเหลือในการมาฟื้นฟูชุมชน มีหน่วยงาน ทั้งรัฐและเอกชนให้การช่วยเหลือ จนเกิดเป็น คลองห้าที่เข้มแข็งในปัจจุบัน ความสุขของดิฉัน คือ ทุกๆ ครั้งที่เห็นพี่น้องยิ้มอย่างสุขใจ ดิฉัน ยอมเหนื่อยเพื่อให้ทุกๆ คนมีอาชีพและรายได้ที่ มั่นคง”

“วไลยอลงกรณ์ เป็นสถาบัน การศึกษาอีกแหล่งที่เข้ามาให้การช่วยเหลือคลองห้าเราหลังน้ำลด ทีมอาจารย์เข้ามาจนทำให้ชาวบ้านพัฒนาดตนเอง เกิดเป็น กลุ่มอาชีพที่ชื่อว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตร ปลอดภัยตำบลคลองห้า ทุกวันนี้ทีมอาจารย์ จากวไลยอลงกรณ์ยังติดตามและสนับสนุนทาง กลุ่มอย่างไม่หายไปไหน จนป้าๆ ในกลุ่มคิดว่า คนจากวไลยอลงกรณ์เป็นลูกเป็นหลาน”

กำนัน ครีนวล ทิพาพงษ์ผกาพันธ์
ผู้อยู่ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังความสำเร็จ

บทบาทของคณาจารย์ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ ในการพัฒนาคลองห้า

หลังจากน้ำท่วม มหาวิทยาลัยมีแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนทั้งหมดของจังหวัดปทุมธานี คลองห้าก็เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ทางมหาวิทยาลัยเข้าไปให้การช่วยเหลือ ผศ.ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ (สสร.) ในสมัยนั้นเล่าว่า “ทาง สสร ได้รับมอบหมายให้ส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน คลองห้าเป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว แต่ไม่เป็นรูปเป็นร่าง ตอนแรกๆ เข้าไปชาวบ้านก็ไม่ให้ความร่วมมือไม่รู้ทำไม แต่เรามองว่ายังมีโอกาสพัฒนาต่อได้ทางทีมจึงใช้ลูกขยันในการลงพื้นที่ จนได้ยินคำว่าก็ช่วยๆ กันไปอาจารย์ช่วยเรา เราก็ช่วยอาจารย์ พวกเราคิดเสียว่าอาจารย์วไลยอลงกรณ์เป็นลูกเป็นหลาน ได้ยินคำนี้จากชาวบ้านในกลุ่มก็มีกำลังใจทำงาน ทางเรามุ่งพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นระบบระเบียบ พัฒนาระบบการผลิตผักปลอดภัยและเริ่มต่อยอดภูมิปัญญาทางด้านอาหารของชาวบ้าน พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นหมี่กรอบ น้ำพริกต่างๆ จนทุกวันนี้ฝีมือชาวบ้านเป็นที่ยอมรับของตลาด และได้รับมาตรฐาน อย. หลายชนิด”

ผศ.ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล
อาจารย์ผู้บุกเบิกการพัฒนาคลองห้า

อาจารย์ ดร.วริรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์
ผู้ต่อยอดแนวคิดเดิมยกระดับกระบวนการพัฒนา

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้าเป็นกลุ่มที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ ดร.วริรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์ รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ (สสร.) คนปัจจุบัน เล่าว่า “ท่านอาจารย์ภิญญาพัชญ์ และทีมได้ก่อแนวทางการพัฒนากลุ่มเอาไว้ ดิฉันเองก็เป็นหนึ่งในทีมนั้นที่เห็นแนวทางการพัฒนา เมื่ออาจารย์ท่านหมดวาระ ท่านก็ยังทำงานพัฒนาต่อแต่ให้ดิฉันขึ้นมาเป็นหัวหน้าทีม ในฐานะที่จบด้านการตลาดก็ได้ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดูทันสมัย และวางแผนกระบวนการขายตามแนวทางการบริหารการตลาด มีการออกแบบฉลากสินค้า บรรจุภัณฑ์ พัฒนาระบบการผลิต และส่งเสริมให้มีการขอมาตรฐานสินค้า ออ. ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มให้มียอดขายเพิ่มขึ้น และเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมให้จำหน่ายในห้างดังฟิวเจอร์ปาร์ครังสิตในปัจจุบัน”

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า

ความเป็นมา...

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2556 โดยมีสมาชิกเกษตรกร และสมาชิกในชุมชนที่มีโอกาสเข้าร่วมโครงการจากมูลนิธิไจก้า (Japan International Cooperation Agency หรือ JICA) ที่สนับสนุนเรื่อง วัสดุอุปกรณ์ โรงเรือนปลูกผักเกษตรอินทรีย์ จึงมีความต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมและมีอาชีพเสริมรายได้จากการทำนา และการประกอบอาชีพดั้งเดิมในขณะนั้น โดยแรกเริ่มมี นายจำนงค์ บุญเขตร ชักชวนเพื่อนบ้านจำนวน 10 ครอบครัว ทำการปลูกผักไว้รับประทานเอง และเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนก็นำออกจำหน่ายในชุมชน และเริ่มคิดต่อยอดการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม กลุ่มจึงขอคำแนะนำจากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรประจำตำบล และได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า” โดยได้รับการ

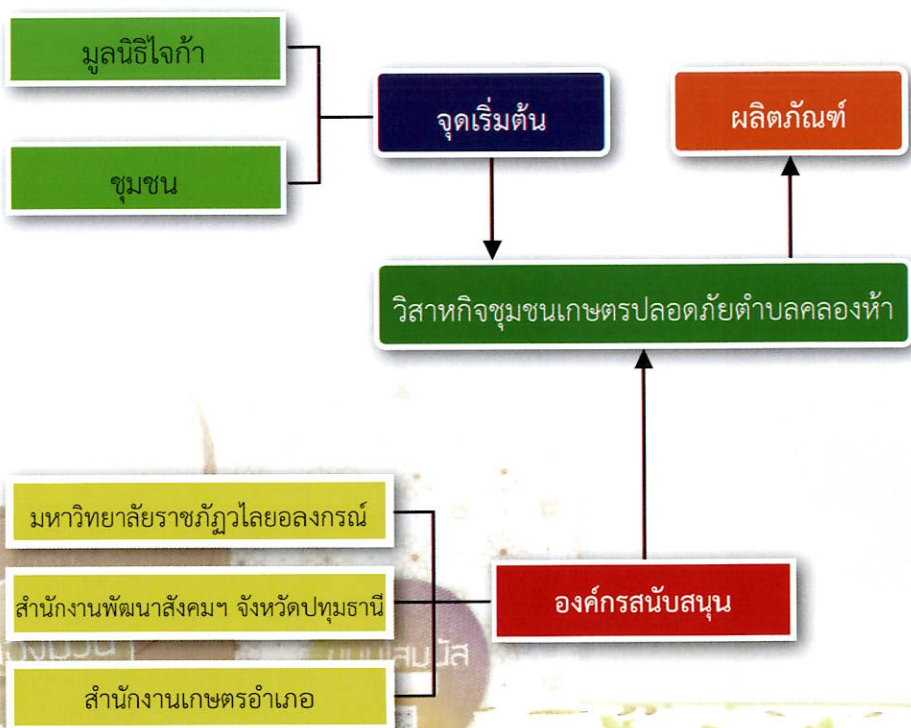
อนุมัติวันที่ 22 สิงหาคม 2556 จัดตั้งกลุ่ม ณ บ้านของนางประเจิญ กรตนวม

การดำเนินงานระยะแรก ได้รับการสนับสนุนเงิน 30,000 บาท จากโครงการของมูลนิธิไจก้า การดำเนินการระยะแรกเริ่มจากการปลูกผักปลอดสารพิษ และจำหน่ายในตลาดนัดชุมชน ต่อมากลุ่มมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ให้มีความหลากหลาย โดยอาศัยภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุในชุมชน จึงริเริ่มผลิตหมีกรอบสูตรโบราณ น้ำพริกเผาชนิดต่างๆ และพริกแกง ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 20,000 บาท ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตและแปรรูปน้ำพริก และได้งบประมาณในการสร้างโรงเรือนผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสำนักงานเกษตรอำเภอลองหลวง

ทำให้สมาชิกกลุ่มมีการพัฒนาการเพิ่มการผลิตเพิ่มขึ้น และได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้าที่มีความทันสมัย ทั้งนี้กลุ่มได้รับการอบรมจากโครงการตลาดประชารัฐ ให้ความรู้เรื่องการตลาดและจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม

ภาพที่ 1 แสดงแผนผังจุดเริ่มต้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย

ความคิดริเริ่ม

การรวมกลุ่มของสมาชิก 10 ครั้วเรือน ในการผลิตผักปลอดสารพิษ ทางกลุ่มมีแนวความคิดว่ากิจกรรมมีน้อยเกินไป จึงคิดริเริ่มนำผลิตผลจากชุมชน เช่น กลัวย และพืชผักสวนครัว มาแปรรูปบนพื้นฐานภูมิปัญญาชุมชน และความรู้เชิงวิชาการจากองค์กรภาครัฐ โดยทางกลุ่มได้รวบรวมวัตถุดิบเหล่านั้นจากชุมชน และตลาดค้าส่งในเขตพื้นที่ที่มีราคาถูก เกิดสินค้าใหม่ ได้แก่ หมี่กรอบ น้ำพริกเผา น้ำพริกปลาร้า พริกแกง กลัวยตาก กลัวยทอด ที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและราคาถูก

ศักยภาพชุมชน

ผลผลิตเชิงพัฒนาจาก
ทรัพยากรชุมชน

ภาพที่ 2 แสดงจุดริเริ่มต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการพัฒนาเชิงกระบวนการ

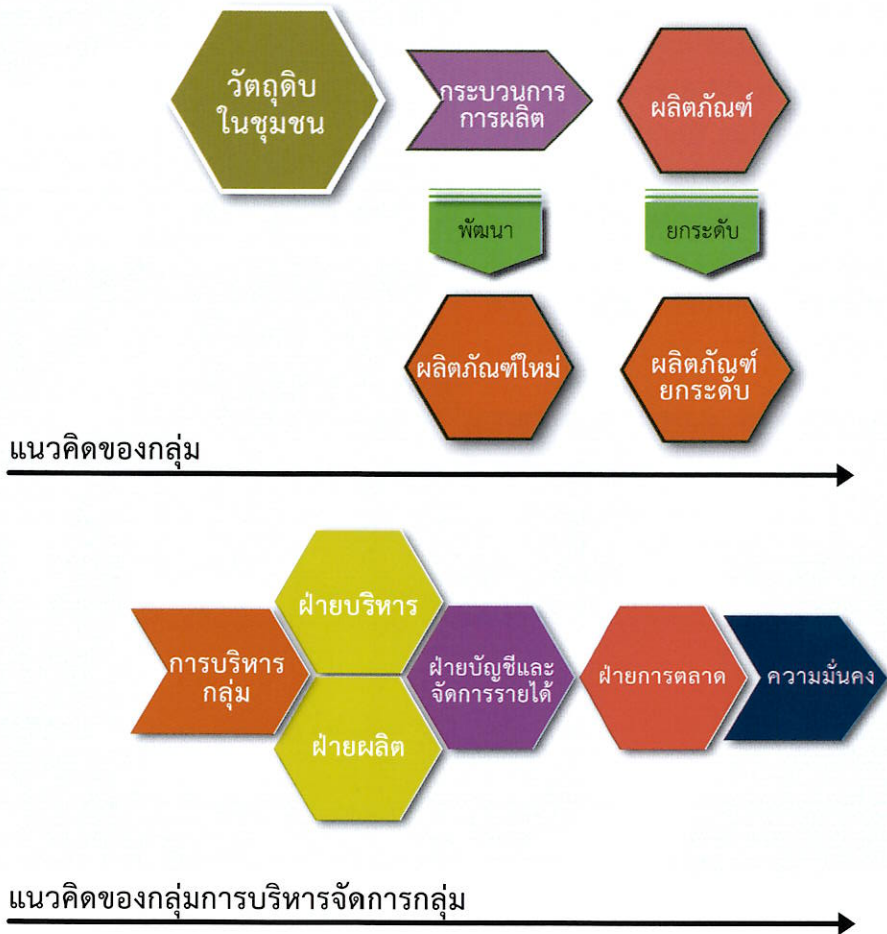

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. ต้องการให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ
2. ต้องการให้เป็นอาชีพเสริมแก่สมาชิกผู้สูงอายุ
3. เป็นสื่อกลางในการสร้างความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อกันของสมาชิกในชุมชน
4. เป็นแหล่งอาหารปลอดภัยและราคาถูกของชุมชน
5. เพื่อนำผลิตผลของชุมชนมาพัฒนาต่อยอดและเพิ่มโอกาสทางการขาย

แนวคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้เชิงวิชาการ กระบวนการพัฒนาและยกระดับสินค้าชุมชน โดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ดังอธิบายในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงแนวคิดเชิงกระบวนการของกลุ่ม

การผลิตหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คุณลุงจ๋านงค์ บุญเขตร์ ประธานกลุ่ม เล่าว่า “กลุ่มของเราเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้าของชุมชน ชาวบ้านมีข้าว ตะไคร้ พริก ผักต่างๆ รวมทั้งของอื่นๆ ด้วย เรามีหน้าที่รับซื้อมาแปรรูป หรือเอาไปขายเลย มองแบบนี้กลุ่มเราก็เทียบได้กับคนกลาง หรือคลังสินค้าก็ดีแล้วแต่จะเรียก เพื่อกระจายของดีๆ ที่ปลอดภัยจากชาวบ้านสู่ผู้บริโภค ผมนี้ดีใจมากกับสิ่งที่ผมและกลุ่มทำทุกวันนี้”

คุณลุงจ๋านงค์ บุญเขตร์
ประธานผู้ผลิตรายอื่นให้กับชุมชน

การบริหารงานของกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า มีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกมีรายได้เสริมจากการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เพื่อให้สมาชิกผู้สูงอายุมีรายได้ในการเลี้ยงตนเอง เยียวชนมีงานทำ กลุ่มจึงมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ดังนี้

ด้านแรงงาน : กลุ่มใช้แรงงานของสมาชิกทั้งหมด 13 ราย ในการเตรียมการผลิต และการผลิต และแรงงานในชุมชนนอกกลุ่มในการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิต

ด้านทุน : กลุ่มได้รับทุนการลงทุนครั้งแรกจากมูลนิธิไจก้า หลังจากนั้นมีการระดมทุนกันเองของสมาชิกในกลุ่ม งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด ปทุมธานี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาที่ดิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ งบประมาณตามแผนพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาภัยแล้ง 2558/59 (มาตรการที่ 4) และโครงการตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นต้น

หลักการบริหารจัดการกลุ่ม

เป็นองค์กรการเกษตร เพื่อช่วยเหลือกันและกัน เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกให้สามารถพึ่งตนเองได้ ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ เน้นการทำงานเป็นทีม มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กติกาโดยกระบวนการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด และมีการจัดระบบการผลิตอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แบ่งคนให้เหมาะสมกับงาน

การกำหนดตำแหน่งในการบริหารงาน ภายในกลุ่ม

ที่ทำการถาวร

นางสาว ศรีนวล ทิหาพงษ์ภักดิ์
บ้านคลองห้า หมู่ที่ 2
ตำบลคลองห้า อำเภอกงหรา
จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 4 การกำหนดตำแหน่งบริหารงานภายในกลุ่ม

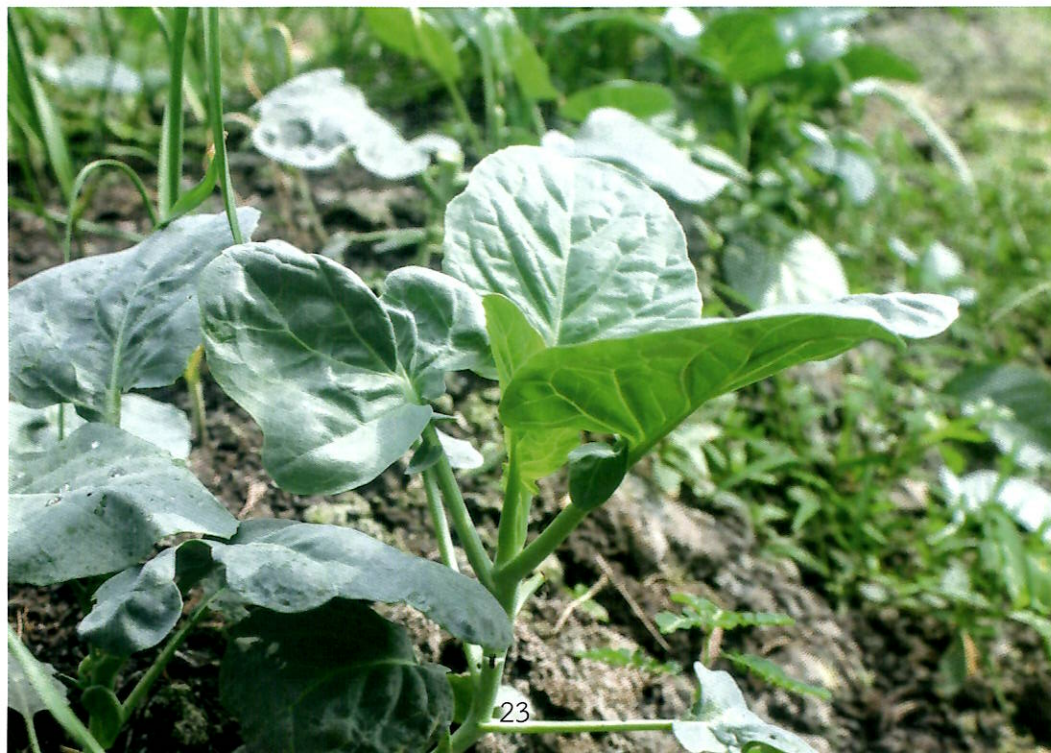
แผนการผลิตและช่องทางการตลาด

ผลิตภัณฑ์ผักปลอดสารพิษเกษตรกร/ ชาวบ้านทำการผลิตในเวลาว่าง หรือหลังจาก เลิกงานประจำในทุกๆ วัน และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ผลิตในวันเสาร์และวันอาทิตย์ของทุกๆ สัปดาห์ ส่วนการจำหน่าย แบ่งเป็น 2 ช่องทาง ได้แก่

1.จำหน่ายในชุมชน โดยผู้บริโภคมา ชื้อยังกลุ่ม และกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ฝากจำหน่าย กับร้านค้าในชุมชน

2.จำหน่ายตลาดนัดและห้างสรรพ

สินค้า โดยจำหน่ายในตลาดนัดชุมชน ตลาดนัด สีเขียว (ทุกๆ วันศุกร์ ณ ศาลากลางจังหวัด ปทุมธานี) ตลาดนัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ทุกวันพฤหัสบดี วันศุกร์ และ วันเสาร์สัปดาห์สุดท้ายของทุกๆ เดือน ตลาดประชารัฐ ตลาดนัดสถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต

การบริหารจัดการรายได้และการบริหาร เงินทุนหมุนเวียน

ในการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชน
เกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า ได้ดำเนินการ
โดยสมาชิกทุกรายต้องลงหุ้นๆ ละ 200 บาท
อย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกิน 50 หุ้น ปัจจุบันมี
ทั้งหมด 150 หุ้น เป็นเงิน 30,000 บาท กรณีที่
สมาชิกขอเพิ่มหรือลดหุ้นต้องนำเข้าที่ประชุม
ผู้ถือหุ้นเพื่อลงมติว่าจะให้ดำเนินการหรือไม่
การจำหน่ายสินค้าต่างๆ เดือน ทาง

บัญชีกลุ่มจะสรุปยอดกำไรสุทธิโดยต้องหักออก
จากต้นทุนการผลิต เช่น ค่าวัตถุดิบ ค่าจ้าง
แรงงาน และค่าขนส่ง สมาชิกจะได้รับเงินทุกๆ
เดือนในรูปแบบของแรงงานการผลิต และมีการ
ปันผลกำไรให้แก่สมาชิกทุกๆ ปี ช่วงเดือน
ธันวาคม โดยแบ่งให้สมาชิก 50 เปอร์เซ็นต์ เงิน
สมทบเข้ากลุ่ม 20 เปอร์เซ็นต์ และเงินบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์ 30 เปอร์เซ็นต์

การพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้ามีการวางแผนด้านการตลาด และการจัดการด้านการจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ โดยการขายหมีกรอบ น้ำพริกเผ ชนิดต่างๆ พริกแกง กล้วยตาก กล้วยฉาบ และผักปลอดสารพิษ ให้แก่ชุมชนที่สนใจ และผู้สนใจอื่นๆ นอกชุมชน สินค้ามีการขาย ได้แบบปากต่อปาก จนเป็นที่เชื่อถือของ

ลูกค้าทั่วไป สินค้ามีการส่งอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งปี ปัจจุบันได้รับการติดต่อให้วางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าพิวเจอร์พาร์ค รังสิต ทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการนำ วัตถุดิบการผลิตมาจำหน่าย ให้ทางกลุ่ม สมาชิกกลุ่มเองก็มีรายได้จากการปันผลทุกๆ เดือน เป็นการพึ่งตนเองของชุมชนบ้าน คลองห้าโดยผ่านกิจกรรมของวิสาหกิจ

รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร ปลอดภัยตำบลคลองห้า

กลุ่มมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ สมาชิกจะมีรายได้ต่อเดือนจากการผลิต
ผลิตสินค้าชุมชนที่มีคุณภาพและปลอดภัย และขายสินค้าไม่รวมผักปลอดภัยประมาณ
ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดภายในและ 6,000 – 10,000 บาท แต่ถ้าสมาชิกคนไหน
ภายนอกชุมชน รายได้จะแบ่งให้ให้สมาชิกใน ปลูผักมากส่งให้ทางกลุ่มไปขายให้รายได้ก็
กลุ่มทุกๆ เดือนนอกจากการปันผลปลายปี จะมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือนเลยทีเดียว

ของดีบ้านคลองห้า

หมี่กรอบ...

หมี่กรอบเป็นอาหารว่างที่ผสมผสานระหว่างอาหารจีนกับอาหารไทยอย่างลงตัว โดยนำเส้นหมี่ลวกทอดด้วยน้ำมันร้อน ซึ่งเป็นเทคนิคการทำอาหารแบบจีน แต่ปรุงรสตามตำรับอาหารไทย มีรสชาติเปรี้ยวหวานจากมะขามเปียก น้ำตาลปีบ เติ้าเจี้ยว มีกลิ่นหอมอ่อนๆ จากใบและผิวมะกรูด สีสันน่ารับประทาน

จุดเด่นของหมี่กรอบบ้านคลองห้า : เป็นสูตรโบราณที่ส่วนผสมของสั้มซ่า และวัตถุดิบท้องถิ่น จึงมีรสชาติและกลิ่นหอมเฉพาะตัว ในกระบวนการทำไม่ใช้แบะแซ (กลูโคสไซรัป) ทำให้ไม่ติดฟัน เมื่อรับประทานความอร่อยของหมี่กรอบชวนให้กินแบบไม่หยุดปาก

น้ำพริกปลาร้า...

เป็นตำรับอาหารไทยอีสานที่นำปลาร้ามาสับ คั่วให้สุก ประดับรสชาติและกลั่นด้วยน้ำตาล กระเทียมไทย ใบมะกรูดหั่นฝอยมะกรูด หัวหอม พริก ทำให้มีกลิ่นหอมจากปลาร้าผสมกับเครื่องเทศไทยกลิ่นเฉพาะตัว

จุดเด่นของน้ำพริกปลาร้าบ้านคลองห้า : เป็นน้ำพริกปลาร้าผ่านกระบวนการปรุงสุก นำมาผสมกับเครื่องเทศที่ปลูกในชุมชน จึงมีกลิ่นหอมและความอร่อยเป็นเอกลักษณ์ ที่สำคัญไม่ใส่วัตถุกันเสีย

น้ำพริกเผา...

เป็นน้ำพริกชนิดเปียกที่มีรสชาติจัดจ้าน เข้มข้น กระบวนการทำนำเครื่องเทศมาเผา และทอด ได้แก่ พริกแห้ง หอม กระเทียม นำมาบดหรือโขกให้ละเอียด ปรงรสด้วย น้ำปลา เกลือ กะปิ น้ำตาล มะขามเปียก

จุดเด่นของน้ำพริกเผาบ้านคลองห้า : เป็นน้ำพริกเผาสูตรโบราณใช้วัตถุดิบหลักจาก ชุมชน จึงมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน

กล้วยตาก...

เป็นกระบวนการแปรรูปกล้วย วิธีการทำ คือ ตัดกล้วยออกเป็นหวี นําวางลงบนใบตอง ปิดทับด้วยใบตองและกระสอบ หรือนําสใ้โอง หรือถัง จากนั้นบ่มทิ้งไว้จนกล้วยสุกดี (บ่มจนผลกลมน ไม่มีรอยเหลี่ยม และเปลือกตกรสสีดำ) ปลอกเปลือกกล้วยออก เรียงลงบนตะแกรง นํ้าไปตากแดดจนกล้วยเกือบแห้งสนิท นานประมาณ 5 วัน และหมั่นคอยพลิกกลับด้านอยู่เสมอ ก่อนนํากล้วยไปตากแดดในวันที่ 6 ให้ละลายน้ำกับเกลือให้เข้ากัน นําชิ้นตั้งไฟต้มจนเดือด ทิ้งไว้จนเย็น จากนั้นใช้ขวดนํ้าคลึงหรือกดกล้วยให้แบน แล้วนํากล้วยลงไปล้างในนํ้าเกลือที่เตรียมไว้ จากนั้นนํากล้วยวางเรียงบนตะแกรง นํ้าไปตากแดดอีก 1-2 วัน จนกล้วยแห้งได้ที่ เมื่อกกล้วยแห้งได้ที่แล้ว ใส่กล้วยลงในหม้อ ปิดฝาให้สนิท วางทิ้งไว้ 1 คืน เพื่อให้นํ้าตาลจากกล้วยซึมออกมา (กล้วยจะเงาและไม่แห้ง) จากนั้นเก็บใส่ภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด พร้อมรับประทาน

จุดเด่นของกล้วยตากบ้านคลองห้า : ใช้กล้วยนํ้าจากชุมชน กระบวนการทำนํากล้วยไปตากแดดในโดมตากกล้วยที่ได้มาตรฐาน สีกกล้วยหลังตากมีความสวยงามหวานพอดีอย่างเป็นธรรมชาติ เนื้อมีความฉ่ำ

กล้วยฉาบ...

มีวิธีการทำ คือ นำกล้วยน้ำว้าห่ามมาปอกเปลือก แล้วแช่ในน้ำผสมน้ำมะนาว เพื่อป้องกันไม่ให้กล้วยดำ ตั้งน้ำมันให้ร้อน เอากล้วยที่ปอกไว้มาผานลงไปทอด คอยคนอย่าให้กล้วยติดกัน ทอดจนสุกเหลือง แล้วตักขึ้นพักไว้ จากนั้นนำไปคลุกปรุงรสตามใจชอบ เช่น รสเค็ม รสหวาน เป็นต้น

จุดเด่นของกล้วยฉาบบ้านคลองห้า : ใช้กล้วยน้ำว้าไม่อ่อนหรือไม่แก่เกินไปจากชุมชนหลักจากทอดนำไปอบไล่ไขมันก่อนทำการปรุงรส ทำให้มีความกรอบและไม่มีความชื้นของน้ำมันเก็บได้นาน

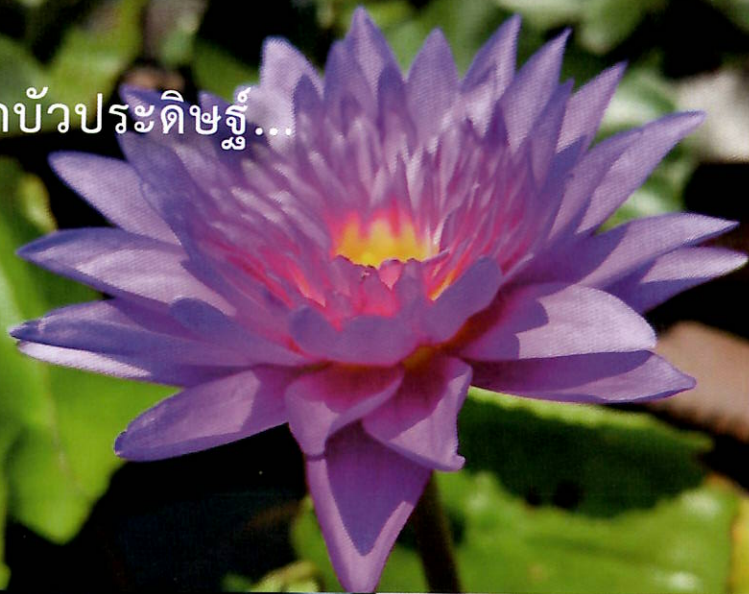
ขนมไทยสูตรโบราณ

ขนมไทยโบราณของชุมชนที่ทำออกมาแรงของฝรั่ง ได้รสสัมผัสของความกรอบจาก มาจำหน่ายนอกเหนือจากขนมทั่วไป คือ “ขนม เมอแรงและรสชาติหอมหวานมันจากมะพร้าว โสมนัส” เป็นขนมไทยโบราณอีกหนึ่งชนิด ที่หา คั่ว ทานได้ยากในปัจจุบัน เป็นขนมไทยที่หลายๆ จุดเด่นของขนมโสมนัสบ้านคลองห้า : คนไม่รู้จักหรือไม่เคยได้ยินชื่อก่อน โสมนัส ใช้เนื้อมะพร้าวทั่วไปผสมกับเนื้อมะพร้าว ทำมาจากมะพร้าวขูดคั่วจนเหลืองหอม ผสมกับ น้ำหอมหัวในชุมชน ผ่านกระบวนการคั่วและ ไข่ขาวและน้ำตาลที่ดีจนฟูแบบวิธีการทำ อบ ทำให้ขนมมีความหอมชวนให้รับประทาน

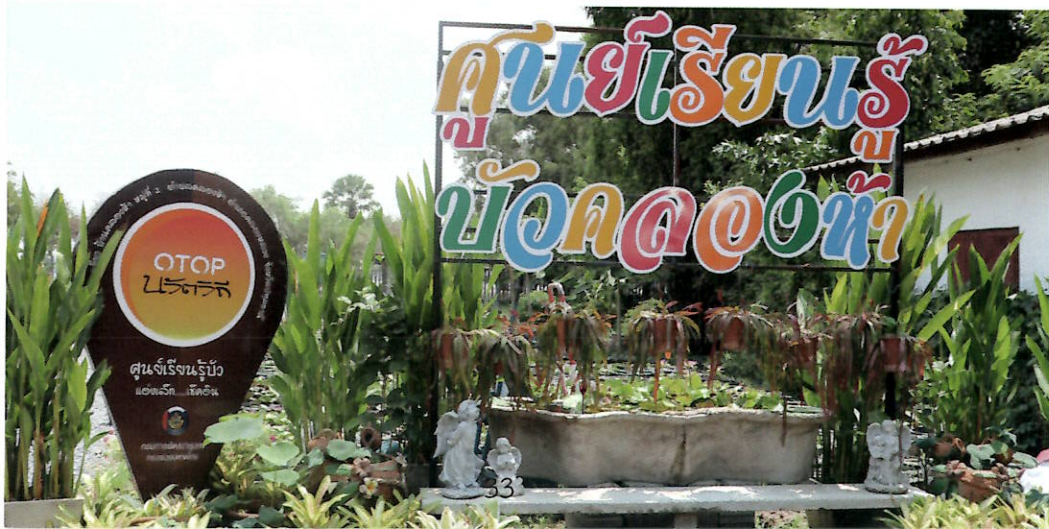
ขนมโสมนัส...

ดอกบัวประดิษฐ์...

ทำจากบัวสายสีส้นต่างๆ มากกว่า 60 ชนิด ใช้ดอกบัวที่คัดเลือกอย่างผู้เชี่ยวชาญ ทำให้งานประดิษฐ์ดอกบัวที่เป็นเอกลักษณ์ สถานที่ทำดอกบัวประดิษฐ์ยังเป็นที่ดูงาน และให้ความรู้กับผู้สนใจด้านพฤกษศาสตร์ ของบัวสายอีกด้วย

ผักปลอดภัย

ผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

จุดเด่นของผักปลอดภัยบ้านคลองห้า : ในกระบวนการผลิตไม่มีการใช้สารเคมีทุกชนิด ผักมีความกรอบ รสชาติดีอย่างเป็นธรรมชาติ

สารนารูเกี่ยวกับผักปลอดภัย

การปลูกผักปลอดภัย...

พืชผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้ง วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง แต่ค่านิยมในการบริโภคผักนั้น มักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงามไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผัก จะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงฉีดพ่นในปริมาณที่มาก เพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อนำมาบริโภคแล้ว อาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในพืชผักนั้นได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรจึงควรหันมา ทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยนำเอาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชหลายวิธีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เป็นการทดแทนหรือลดปริมาณการใช้สารเคมีให้น้อยลง เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

ผักปลอดภัย หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง ข้อดีของการปลูกผักปลอดภัย

1. ทำให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค
2. ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเนื่องจากการไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย
3. ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
4. ลดปริมาณการนำเข้าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
5. เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ ทำให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาสูงขึ้น
6. ลดปริมาณสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่จะปนเปื้อนเข้าไปในอากาศและน้ำ ซึ่งเป็น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่ง

วิธีการผลิตผักปลอดภัย : ในการปลูก ผักปลอดภัยนั้น จะใช้หลักการปลูกพืชผักโดยใช้สารเคมีในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือใช้ตามความจำเป็นและจะใช้หลัก “การป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน หรือไอพีเอ็ม” แทน แต่การที่จะป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ได้ผลนั้นจะต้องเลือกวิธีที่ประหยัดเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ปลูกจะต้องเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สาเหตุการระบาดของศัตรูพืช ได้แก่ ศัตรูพืชเคลื่อนย้ายจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ที่มีความเหมาะสมมากกว่า ทำให้มีการขยายพันธุ์และระบาดทำความเสียหายเพิ่มขึ้น

สภาพแวดล้อมและสภาพทางนิเวศน์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ศัตรูพืชมีการขยายพันธุ์ได้ดีขึ้น เพิ่มจำนวนมากขึ้น หรือมีผลต่อการพัฒนาสายพันธุ์ให้มีความต้านทาน และมีประสิทธิภาพในการเข้าทำลายมากขึ้น เช่น การกำจัดดู ทำให้หนูระบาด การใช้สารเคมี ทำให้แมลงที่กินแมลงศัตรูพืชตาย เป็นต้น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความต้องการ ผลิตในการบริโภคเปลี่ยนไป ทำให้ความต้องการผลผลิตในการบริโภคเปลี่ยนไป ทำให้ความต้องการผลผลิตที่แตกต่างกันไปตามความต้องการของบริโภค

ทำให้บางครั้งร่องรอยการทำลายของศัตรูพืช
เพียงจุดเดียว ก็ถือว่าผลผลิตตกเกรดไม่ได้
มาตรฐาน มีการระบาดของศัตรูพืชได้

การควบคุมศัตรูพืชให้ประสบผลสำเร็จ มี
หลักการง่ายๆ คือ ต้องป้องกันไม่ให้เกิดโรคใน
แปลงปลูก เช่น การใช้พันธุ์ที่ปราศจากโรคและ
แมลง การไม่นำชิ้นส่วนของพืชที่มีโรคแมลงเข้า
มาในแปลงปลูก เป็นต้น ถ้ามีศัตรูพืชเข้ามาใน
แปลงปลูกหรือแสดงอาการเป็นโรคแล้ว ต้อง
ยับยั้งการแพร่ระบาด และถ้ามีการระบาดแล้ว
ต้องกำจัดให้หมดไป อย่างไรก็ตามสาเหตุสำคัญ
ที่ก่อให้เกิดการระบาดของศัตรูพืชในแปลงปลูก
คือ ตัวเกษตรกรเอง ที่ละเลยการควบคุมดูแล
ทำให้ศัตรูพืชสะสมในแปลงปลูก จนถึงระดับ
ที่ไม่สามารถควบคุมกำจัดได้

วิธีการควบคุมศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพ
มีขั้นตอนดังนี้ ต้องศึกษาชนิดของศัตรูพืชใน
แปลงปลูกนั้นๆ ก่อนสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืช
ในแปลงปลูก พิจารณาแนวโน้มการระบาดของ
ศัตรูพืชแล้ว จึงหาแนวทางป้องกันและกำจัดต่อ
ไป เมื่อควบคุมการระบาดให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อ
ให้เกิดความเสียหายมากขึ้น แล้วให้เลือกใช้วิธี
การที่เหมาะสมเพื่อลดปริมาณ หรือรักษาระดับ
การเข้าทำลายให้คงที่หรือลดลง ในกรณีที่ไม
สามารถควบคุมสถานการณ์ได้

วิธีการผสมผสานในการควบคุมศัตรูพืช จะ
เป็นการนำเอาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
หลายวิธีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน โดยวิธีการปลูก
ผักปลอดภัยจากสารพิษนี้มีข้อแนะนำให้
เกษตรกร เลือกใช้วิธีการป้องกันและกำจัดศัตรู

พืชทดแทนการใช้สารเคมีดังนี้ การเตรียม
แปลงปลูก การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปลูก
และการดูแล การให้อาตุอาหารเสริม การใช้
กับดักกาวเหนียว การใช้กับดักแสงไฟ
การใช้พลาสติกหรือฟางข้าวคลุมแปลงปลูก
การปลูกผักในโรงเรือนมุ้งตาข่ายในล่อน
การควบคุมโดยชีววิธี การใช้สารสกัดจากพืช
การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
(กรณีที่ใช้วิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
ข้างต้นไม่ได้ผล)

การเตรียมแปลงปลูก เนื่องจาก
เมล็ดพืชผักส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก มีระบบราก
ละเอียดอ่อน ถ้าเกษตรกรเตรียมดินไม่ดี ก็อาจ
มีผลกระทบต่อการงอกของเมล็ดและการ
เจริญเติบโตของพืชผักได้ ดังนั้น ก่อนการปลูก
พืชควรมีการปรับสภาพดินให้เหมาะสมเสีย
ก่อน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยมีการปลูกผัก
หรือพืชชนิดอื่นโดยการปล่อยน้ำให้ท่วมแปลง
แล้วสูบน้ำออก เพื่อให้หน้าชะล้างสารเคมีและกำ
จัดแมลงต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในดิน แล้วจึงทำการ
ไถพรวนหน้าดินตากแดดไว้ เพื่อทำลายเชื้อโรค
และแมลงศัตรูที่อาศัยอยู่ในดินอีกครั้ง จากนั้น
เกษตรกรควรจะปรับสภาพความเป็นกรดเป็น
ด่างของดินให้อยู่ในสภาพที่เป็นกลาง โดยใช้
ปูนขาว ปูนมาร์ล หรือ แร่โดโลไมท์ อัตรา
200-300 กิโลกรัม/ไร่ แล้วรดน้ำตามหลังจาก
การใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพดินที่เป็นกรดให้
เป็นกลางนอกจากนี้ควรเพิ่มความอุดม
สมบูรณ์ของดินด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ย
คอก ปุ๋ยหมัก ในอัตรา 1,000-2,000 กิโลกรัม/

ไร่ ซึ่งจะช่วยให้ต้นพืชผักมีความแข็งแรง สามารถต้านทานต่อการเข้าทำลายของโรค และแมลงได้ ไรยพูนขาวเพื่อปรับสภาพดิน

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ก่อนนำเมล็ดพันธุ์ผักไปปลูกในแปลงปลูกหรือแปลงกล้าเกษตรกรควรทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ก่อนตามขั้นตอนดังนี้ คัดแยกเมล็ดพันธุ์โดยการคัดเมล็ดที่เสีย เมล็ดวัชพืชที่มีอยู่ปะปน และสิ่งเจือปนต่างๆ ออก แช่เมล็ดพันธุ์ในน้ำอุ่น ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 15-30 นาทีที่จะช่วย ลดปริมาณเชื้อโรคที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์และยังกระตุ้นการงอกของเมล็ดอีกด้วย ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรครา การใช้กับดักกาวเหนียว กับดักกาวเหนียวนี้มีความสมบัติไม่มีสี ไม่มีกลิ่น และไม่มีพิษต่อสิ่งแวดล้อม จะใช้ในการควบคุม ปริมาณตัวเต็มวัยของแมลง ศัตรูพืชได้หลายชนิด เช่น เพลี้ยไฟ แมลงวันเจาะผล แมลงวันของหนอนขน ใบ ผีเสื้อกลางวันชนิดต่างๆ ทั้งของหนอนคืบและหนอนไย เป็นต้น โดยทั่วไปมักจะนิยมใช้กาวเหนียวมา ทาบนวัสดุที่มีสีเหลือง เช่น แผ่นพลาสติก หรือกระป๋องน้ำมันเครื่อง เนื่องจากแมลงมักชอบสีเหลืองโดยกับดักนี้จะใช้ล่อแมลงให้บินมาติดกาวเหนียวที่ทาไว้สำหรับการติดตัง้น ควรติดตังกับดักในแปลงผักให้สูงประมาณ 30 เซนติเมตร หรือสูงกว่ายอดต้นผักเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่แล้ว โดยจะใช้กับดักประมาณ 60-80 กับดัก/พื้นที่ 1 ไร่ ในช่วงที่มีการระบาดมาก (ฤดูร้อน, ฤดูฝน) ส่วนในฤดูหนาวมีการระบาด น้อย อาจใช้เพียง 15-20 กับดัก/ไร่ วิธีการทำกาวเหนียว วัสดุที่ใช้ประกอบด้วย 1. น้ำมันละหุ่ง 550 ซีซี 2. น้ำมัน

ยางสน 380 กรัม 3. ไชคาร์นัววา (Canova wax) 60 กรัม ขั้นแรกเคี่ยวน้ำมันละหุ่งจนเดือด แล้วจึงเติมน้ำมันยางสนและไชคาร์นัววาลงไป คนช้าๆ ให้เข้า กันดีแล้วจึงยกออกจากเตา ตังทิ้งไว้ให้เย็นก่อนนำไปใช้เป็นกับดักกาวเหนียวต่อไป

การใช้กับดักแสงไฟ เป็นการใช้แสงไฟจากหลอดฟลูออโรเรสเซนต์ (หลอดนีออน) หรือหลอดไฟแบล็คไลท์ล่อแมลง ในเวลากลางคืน เช่น ผีเสื้อ หนอนกระทุ้หอม หนอนกระทุ้ ผัก ให้มาเล่นไฟและตกลงในภาชนะที่บรรจุ น้ำมันเครื่องหรือน้ำที่รองรับอยู่ด้านล่าง การติดตังกับดักและแสงไฟจะติดตังประมาณ 2 จุด/พื้นที่ 1 ไร่ โดยติดตังให้สูงจากพื้นดินประมาณ 150 เซนติเมตร และให้ภาชนะที่รองรับอยู่ห่างจากหลอดไฟ 30 เซนติเมตรและควรปิดส่วนอื่นๆ ที่จะทำให้แสงสว่างกระจาย เป็นบริเวณกว้างเพื่อล่อจับแมลงเฉพาะในบริเวณแปลง มิใช่ล่อแมลงจากที่อื่นให้เข้ามาในแปลง กับดักกาวเหนียว การใช้พลาสติกหรือฟางข้าวคลุมแปลงปลูก เป็นการควบคุมปริมาณวัชพืชและเก็บรักษาความชื้นในดินไว้ได้นาน ทำให้ประหยัดน้ำที่ใช้รดแปลงผัก การ

ใช้พลาสติกหรือฟางข้าวคลุมแปลงปลูกนี้ ควรใช้กับพืชผักที่มีระยะปลูกแน่นนอน ในแปลง ที่พบการระบาดของโรคที่มีเชื้อไวรัสเป็นสาเหตุ และมีเพลี้ยอ่อนหรือแมลงเป็นพาหะ แนะนำให้ ใช้พลาสติกที่มีสีเทา-ดำ โดยให้ด้านที่มีสีเทา อยู่ด้านบน เนื่องจากสีเทาจะทำให้เกิดจาก สะท้อนแสง จึงช่วยไล่แมลงพาหะได้

การปลูกผักในโรงเรือนมุ้งตาข่าย ในล่อน พื้นที่ที่จะใช้ปลูกผักในโรงเรือน ควร เป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกผักได้อย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 3 ปี เพื่อจะได้คุ้มค่าต่อการสร้าง โรงเรือนและการใช้ตาข่ายในล่อน โครงสร้าง ของโรงเรือนอาจทำด้วยเหล็กหรือไม้ก็ได้ ขึ้นอยู่กับเกษตรกรว่าต้องการจะใช้พื้นที่นี้ ปลูกผักนานเท่าใด ส่วนตาข่ายที่ใช้ นั้นจะ ใช้มุ้งตาข่ายในล่อนที่มีขนาด 16 ช่อง ต่อ ความยาว 1 นิ้ว โดยมุ้งสีขาวมีความ เหมาะสมกับการปลูกผัก เนื่องจากแสงผ่าน ได้เกือบปกติ

การปลูกผักในโรงเรือนมุ้งตาข่ายนี้ จะไม่สามารถป้องกันแมลงศัตรูพืชผักได้ทุก ชนิด มีเพียงหนอนผีเสื้อและด้วงหมัดผัก เท่านั้นที่สามารถป้องกันได้ ส่วนเพลี้ยอ่อน เพลี้ยไฟ หนอนแมลงวันชอบ ใบแมลงหวี่ขาว และไร ซึ่งเป็นแมลงขนาดเล็กจะไม่สามารถ ป้องกันได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งถ้าหากใช้มุ้งใน ล่อนที่มีความถี่เพิ่มขึ้นเป็น 24 และ 32 ช่อง ต่อนี้แล้วจะป้องกันได้แต่อาจมีปัญหาเรื่อง อุณหภูมิและ ความชื้นภายในมุ้ง ข้อควรระวัง สำหรับการปลูกผักในโรงเรือนมุ้งตาข่าย

•อย่าให้มีหนอนผีเสื้อหรือหนอนต่างๆ

หลุดเข้าไปในโรงเรือนได้เพราะหนอนต่างๆ เหล่านี้ จะสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว

•ในการย้ายกล้า จะต้องตรวจดูกล้า ผัก อย่าให้มีไข่ตัวหนอนหรือดักแด้ติดเข้าไป ในโรงเรือน

•ควรดูแลอย่าให้มุ้งตาข่ายชำรุดฉีกขาด เพราะอาจทำให้ด้วงหมัดผักเล็ดลอดเข้าไป ได้อาจจะมีการรองด้วยผ้าหรือแผ่นยางบริเวณ ที่มีการเสียดสีระหว่างตาข่ายกับโครงสร้างเพื่อ ป้องกันการฉีกขาด

•มุ้งตาข่ายจะต้องปิดมิดชิดตลอดเวลา และควรทำประตูเป็นแบบสองชั้น

•การปลูกผักในโรงเรือนมุ้งตาข่าย ไม่สามารถป้องกันแมลงขนาดเล็กได้ดังนั้น จึงอาจจะต้อง ใช้วิธีการกำจัดศัตรูพืชอื่นๆ ร่วมด้วย

•ผักที่ปลูกได้ในมุ้งตาข่ายในล่อน ประเภทกินใบ ได้แก่ คะน้า ผักกาด ขาว กวางตุ้ง ฮ่อเต้ ตังโอ้ ปวยเล้ง ขึ้นฉ่าย เป็นต้น

ประเภทกินดอก ได้แก่ กะหล่ำดอก บล็อกโคลี เป็นต้น

ประเภทกินผล ได้แก่ ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ ถั่วลันเตา เป็นต้น

การควบคุมโดยชีววิธี เป็นการใช้สิ่งมีชีวิตควบคุมศัตรูพืช ซึ่งได้แก่ แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน ที่ทำลายแมลงศัตรูพืชชนิดอื่น หรือ อาจใช้สิ่งมีชีวิตเล็กๆ เช่น เชื้อแบคทีเรียเชื้อไวรัส เชื้อรา ไล่เดือนฝอย เป็นต้น ในการควบคุมซึ่ง มีรายละเอียด ดังนี้

เชื้อแบคทีเรียที่นิยมใช้ในการควบคุม

แมลง คือ เชื้อบีที (BT) โดยแมลงที่ได้รับเชื้อ บักทีเรียชนิดนี้เข้าไปแล้ว น้ำย่อยในลำไส้ของ แมลงจะละลายผลึกของเชื้อบักทีเรีย ทำให้เกิด สารพิษทำลายระบบย่อยอาหารและอวัยวะ ของแมลง ทำให้ขากรรไกรแข็ง กินอาหาร ไม่ได้เคลื่อนไหวช้าลงและตายไปในที่สุด เชื้อ บักทีเรียที่มีขายเป็นการค้าจะมี 2 กลุ่ม คือ 1. Kurstaki ได้แก่ แบคทีเรียฟิโนเอซพี ดับเบิ้ลยู พี, เซ็นทาริยูดีจี มีประสิทธิภาพในการกำจัด หนอนในผัก หนอนกระทู้หอม และหนอนคืบ กะหล่ำ 2. Aizawai ได้แก่ ฟลอรีแบค เอชพี, ฟลอรีแบค เอฟซี, รูริโซด์ เอชพีมีประสิทธิภาพ ในการกำจัดหนอนใยผัก และหนอนคืบกะหล่ำ เท่านั้น ดังนั้น การที่จะใช้เชื้อ บักทีเรียให้ได้ผล ควรเลือกชนิดของเชื้อให้ตรงกับแมลงศัตรู และควรฉีดพ่นเมื่อหนอนยังเป็นตัวอ่อนอยู่ หลีกเลี้ยงแสงในขณะฉีดพ่น และไม่ควรให้น้ำ หลังจากฉีดพ่นเชื้อบักทีเรียแล้ว

เชื้อไวรัส เชื้อไวรัสที่ใช้ในการควบคุม คือ เอ็นพีวี (NPV) โดยใช้ในการกำจัดหนอน หลอดหอมหรือหนอน หนั๋งเหนียว ซึ่งเชื้อไวรัส ชนิดนี้จะเข้าไปทำลายระบบต่างๆ ของร่างกาย ทำให้หนอนลดการกินอาหาร เคลื่อนไหวช้า ลำตัวมีสีซีดลง มีจุดสีขุ่นหรือส้ม แล้วจะใช้ ขาเทียมเกาะที่ต้นพืชห้อยหัวลงมาตายในที่สุด

เชื้อรา ที่ใช้ในการควบคุม คือ ไตรโคเดอร์มาจะควบคุมเชื้อสาเหตุของโรค รากเน่า โคนเน่า เน่าคอดิน ของมะเขือเทศและ ผักกาดหัว โดยจะใช้เชื้อราผสมกับรำข้าวและ ปุ๋ยหมัก ในอัตรา 1:10:40 แล้วใช้รองก้นหลุม หรือโรยรอบโคนต้น

ไส้เดือนฝอย จะช่วยควบคุมด้วง หมัดผัก โดยซ่อนไข่เข้าสู่ระบบเลือดหรือ

กระเพาะอาหาร เมื่อเข้าไปแล้วจะถูกย่อย ทำลาย จากนั้นจะปลดปล่อยเชื้อบักทีเรียที่เป็น อันตรายต่อแมลงออกมา ทำให้แมลงตายใน ที่สุด ในการใช้ไส้เดือนฝอยนั้น เกษตรกรควร เก็บรักษาไว้ในที่เย็น และใช้ไส้เดือนฝอยในการ ควบคุมหลังจาก การให้น้ำแก่ต้นพืชช่วงเวลา เย็นๆ เนื่องจากไส้เดือนฝอยจะไม่ทนทานต่อ สภาพที่แห้งแล้ง หรือถูกแสงแดด

การใช้สารสกัดจากพืช พืชที่นิยมนำ มาใช้สกัดเป็นสารควบคุมโรคและแมลง คือ สะเดา เนื่องจากในสะเดามีสารอะซาดิแรคติน (Azadirachtin) ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยในการป้องกันและกำจัดแมลงได้โดย

- สามารถใช้ฆ่าแมลงได้บางชนิด
- ใช้เป็นสารไล่แมลง
- ทำให้แมลงไม่กินอาหาร
- ทำให้การเจริญเติบโตของแมลงผิดปกติ
- ยับยั้งการเจริญเติบโตของแมลง
- ยับยั้งการวางไข่และการลอกคราบของแมลง
- เป็นพิษต่อไข่ของแมลง ทำให้ไข่ไม่ฟัก
- ยับยั้งการสร้างเอนไซม์ในระบบย่อยอาหาร ของแมลง

วิธีการใช้คือ นำเอาผลสะเดาหรือ สะเดาที่บดแล้ว 1 กิโลกรัม แช่น้ำ 20 ลิตร

ทั้งค้างคืนไว้ 1 คืน แต่ถ้าเกษตรกรมีเครื่อง
กวนส่วนผสมดังกล่าว ก็จะลดเวลาเหลือเพียง
3-4 ชั่วโมง จากนั้นกรอง เอาแต่น้ำมาผสมด้วย
สารจับใบประมาณ 1 ซ่อนโตะ แล้วนำไปโรย
ผักทันทีส่วนกากของสะเดาที่เหลือ ให้นำไปโรย
โคนต้นเพื่อปรับปรุงสภาพดิน และกำจัดแมลง
ในดินได้อีกด้วย

ข้อควรระวัง พืชบางชนิดเมื่อได้รับ
สารนี้แล้วอาจเกิดอาการใบไหม้เหี่ยวหรือต้น
แคระแกร็น ดังนั้นเมื่อพบอาการต่างๆ เหล่านี้ก็
ควรจะต้องใช้สารสกัดจากสะเดาทันที

ชนิดของแมลงที่สามารถกำจัดได้ด้วย
สะเดา คือ 1. ชนิดที่ใช้แล้วได้ผลดี ได้แก่ หนอน
ใยผัก หนอนหนั้เหี่ยว หนอนกระทุ้งชนิดต่างๆ
หนอน กัดกินใบ หนอนเจาะยอด หนอนซอนใบ
หนอนม้วนใบ หนอนหัวกระโหลก 2. ชนิดที่ใช้
แล้วได้ผลปานกลาง ได้แก่ เพลี้ยจักจั่น หนอน
เจาะสมอฝ้าย หนอนต้นกล้วย แมลงหวี่ขาว
แมลงวันทอง เพลี้ยไก่แจ้ เพลี้ยอ่อน 3. ชนิดที่

ใช้แล้วได้ผลน้อย ได้แก่ หนอนเจาะผักถั่ว
เพลี้ยไฟ ไรแดง มวนและด้วงชนิดต่างๆ

พืชผักที่ใช้สารสกัดจากสะเดาได้ผล
ดี ได้แก่ ผักคะน้า กวาง ผักกาดหอม กะหล่ำปลี
กะหล่ำดอก แตงกวา แตงโม แตงเทศ มะเขือเทศ
มะเขือยาว หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพดอ่อน พริกขี้หนู
ตำลึง มะนาว มะกรูด

การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการปฏิบัติจริงของเกษตรกรนั้น เกษตรกรต้องหมั่นตรวจ แปลงปลูกพืชของตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพยากรณ์สถานการณ์ของศัตรูพืชในแปลงของตน เมื่อทราบสถานการณ์แล้วจึงพิจารณาเลือกใช้วิธีการป้องกันและกำจัดที่เหมาะสม แต่ในกรณีที่ไม่สามารถ ควบคุมหรือไม่มีวิธีการควบคุมใดที่ใช้ได้ผลแล้ว เกษตรกรอาจใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืชนั้นๆ ได้ โดยพิจารณาจาก

1. เป็นสารเคมีที่เหมาะสมกับศัตรูพืชชนิดนั้น
2. สารเคมีนั้นสลายตัวได้เร็ว
3. ใช้ในอัตราที่เหมาะสมตามคำแนะนำ
4. เว้นระยะการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามคำแนะนำ ทั้งนี้เพื่อไม่ก่อให้เกิดอันตราย หรือมีสารพิษตกค้างในพืชผักนั้น และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคอีกด้วย

ขอบคุณข้อมูล เรื่อง การปลูกผักปลอดภัย
จาก สำนักส่งเสริมและอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปลูกผักปลอดภัยฉบับคุณป้า

การปลูกผักปลอดภัยป้าลมโซย เล่าว่า สมาชิกกลุ่มและชาวบ้านในชุมชนปลูกผักในพื้นที่บ้านที่ตนมี บางคนปลูกลักษณะแปลงเล็กๆ ข้างบ้าน บางคนปลูกในกระถางต้นไม้ กระถางยางรถยนต์ที่ทางกำนันจัดหามาให้ และบางคนปลูกเป็นสวนแบบผสมผสาน ทุกๆ คนต่างก็ได้เรียนรู้วิชาการในการผลิตจากอาจารย์ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ฯ และความรู้จากหน่วยงานอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรตำบล พัฒนกรที่ให้ความรู้ พวกป้าก็เอาความรู้ที่ได้ได้นั้นมาลองผิดลองถูกจนได้สูตรที่เหมาะสมกับการปลูกของแต่ละคน

หลายๆ บ้านก็ปลูกผักไว้กิน ถ้ามากหน่อยก็แบ่งปันเพื่อนบ้าน ถ้าเหลือจริงๆ ก็เอามาขายทางกลุ่ม แต่ทางกลุ่มก็โหดนะ ถ้าใครแอบใช้สารเคมีถ้ารู้กลุ่มจะไม่ซื้อเลย และไม่ให้อีกโอกาสเอามาฝากขายอีกต่อไป แต่แบบนี้ป้าเองก็ชอบคะ เพราะเราไม่โกหกหรือหลอกผู้บริโภค

ป้าลมโซย กรदनวม

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า

ป้าเองก็เหมือนคนอื่นๆ ที่เขาจะดูแล
ผัก เย็นๆ จะเก็บผักไปขายให้ทางกลุ่มเอาไป
ขายต่อ เวลากลางวันก็ไปทำหมักรอบ น้ำพริก
กับสมาชิกคนอื่นๆ ที่กลุ่ม บางวันก็ไปขายกับ
แผนกขายเขา ถ้าวันไหนไม่มีอะไรป้าก็พัก
สายตาดอนกลางวันบ้าง ป้าว่าป้ามีความสุข
กับการเป็นสมาชิกกลุ่ม คนอื่นๆ ก็ไม่น่าต่างไป
จากป้า มันเป็นความสุขที่ได้ทำงานด้วยกัน ได้
เห็นทุกๆ คนยิ้ม นี่ละความสุข

ป้าลมโซ้ยยังเล่าว่า การเป็นสมาชิก
กลุ่มของป้าเริ่มต้นจากปี 2556 หลักจากที่ป้า
เกษียณอายุราชการครู ป้าไม่รู้จะทำอะไรเวลา
ว่าง กำนันศรีนวลมาชวนป้าเข้ากลุ่ม ป้าเองเป็น
คนชอบการเกษตร จึงเริ่มทดลองปลูกผักต่างๆ
เช่น พริก มะเขือ แตงกวา กระเพรา หรือที่รวมๆ
ก็เรียกผักสวนครัวนั้นคะ ป้าเองมีที่ข้างๆ บ้าน
ประมาณหนึ่ง ป้าก็เริ่มปลูกเริ่มขยาย จนทุกวัน
ที่ในกลุ่มผักบ้านป้าจะมากที่สุดแล้วละ ถามว่าป้า
เหนื่อยไหมในการทำผัก เหนื่อยนะแต่ป้าก็มี
ความสุข ทุก ๆ วันนี่ ป้าแทบจะไม่ได้ใช้เงินเก็บ
เลย เงินขายผักเองก็เป็นเงินเก็บไปแล้ว

ถ้ามาคลองห้า จะเห็นหรือได้ชมอะไร ถ้ามาคลองห้าจะได้เห็นความเป็น
กิ่งเมืองกิ่งชนบท ผู้คนยิ้มแย้มดูเป็นมิตร ของกินอร่อย

ศักยภาพชุมชนและทิศทางการพัฒนา

ชุมชนคลองห้า เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีทุนทางความรู้ ทั้งแง่ภูมิวิชาการ เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนคนสายคลอง สถานที่ศึกษาด้านวิชาการบัวสาย อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น หมี่กรอบ น้ำพริก ขนมหอยโบราณ วิถีชีวิตการทำเกษตร ฯ ถ้ามาช่วงที่เหมาะสมจะเห็นทุ่งนาสีทอง (ข้าวระยะพร้อมเก็บเกี่ยว) และยังมีศูนย์วิทยาศาสตร์อยู่ในชุมชน หรือที่เรียกรวมๆ ว่า เทคโนโลยีเป็นต้น ทิศทางในการพัฒนา เน้นเชิงบูรณาการให้เกิดองค์ความรู้เชิงนวัตกรรมบ้านผนวกเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้เป็นสายใยแห่งการเรียนรู้ เพิ่มโอกาสให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพิ่มช่องทางที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คลองห้า รอยยิ้มนำความสุข วิสาหกิจนํ้า การพัฒนา

ทุกๆ ชุมชนล้วนมีจุดเด่นของตน ชุมชนคลองห้าเป็นอีกชุมชนที่มีจุดเด่น
จุดเด่นที่พร้อมถ่ายทอดให้ชุมชนอื่นๆ และผู้สนใจ
จุดเด่นของคลองห้าเริ่มจากรอยยิ้มของผู้คนที่ดูเป็นมิตร

